

Czwartek, 28 listopada 2019 r.

P9_TA(2019)0081

Postępowania wszczęte przez Rosję przeciwko litewskim sędziom, prokuratorom i śledczym prowadzącym dochodzenie w sprawie tragicznych wydarzeń, do których doszło w Wilnie 13 stycznia 1991 r.

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 28 listopada 2019 r. w sprawie wszczętych niedawno przez Federację Rosyjską postępowań przeciwko litewskim sędziom, prokuratorom i śledczym prowadzącym dochodzenie w sprawie tragicznych wydarzeń, do których doszło w Wilnie 13 stycznia 1991 r. (2019/2938(RSP))

(2021/C 232/09)

Parlament Europejski,

- uwzględniając swoje wcześniejsze rezolucje w sprawie Federacji Rosyjskiej,
 - uwzględniając Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (europejska konwencja praw człowieka),
 - uwzględniając Powszechną deklarację praw człowieka,
 - uwzględniając Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych,
 - uwzględniając Europejską konwencję o pomocy prawnej w sprawach karnych,
 - uwzględniając Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej,
 - uwzględniając podstawowe zasady ONZ dotyczące niezawisłości sądownictwa,
 - uwzględniając niedawną wymianę poglądów w Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych w dniu 12 listopada 2019 r. (1),
 - uwzględniając art. 132 ust. 2 i 4 Regulaminu,
- A. mając na uwadze, że bezpośrednią konsekwencją paktu Ribbentrop–Mołotow była aneksja Republiki Litewskiej i innych krajów przez ZSRR;
- B. mając na uwadze, że Federacja Rosyjska – na mocy Powszechnej deklaracji praw człowieka i europejskiej konwencji praw człowieka oraz jako pełnoprawny członek Rady Europy i Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie – zobowiązała się do przestrzegania zasad demokracji, praworządności i poszanowania podstawowych wolności i praw człowieka;
- C. mając na uwadze, że w dniach 11–13 stycznia 1991 r. siły zbrojne ZSRR dopuściły się agresji przeciwko niepodległemu państwu litewskiemu i osobom, które próbowały pokojowo bronić wieży telewizyjnej w Wilnie, oraz że w wyniku tych działań 14 osób straciło życie, a blisko 800 zostało rannych; mając na uwadze, że wrogie działania radzieckich sił zbrojnych trwały aż do próby zamachu stanu, która miała miejsce w Moskwie w sierpniu 1991 r.;
- D. mając na uwadze, że z całego świata popłynęły głosy potępiające rozlew krwi, a podczas demonstracji, która odbyła się w Moskwie kilka dni później, do głosów tych dołączył również przewodniczący Rady Najwyższej Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej;
- E. mając na uwadze, że na mocy traktatu między Republiką Litewską a Rosyjską Federacyjną Socjalistyczną Republiką Radziecką z 29 lipca 1991 r. w sprawie stosunków dwustronnych Federacja Rosyjska uznała przywrócenie niepodległości Republice Litewskiej 11 marca 1990 r.;

(1) <https://www.europarl.europa.eu/ep-live/en/committees/video?event=20191112-0900-COMMITTEE-LIBE>

Czwartek, 28 listopada 2019 r.

- F. mając na uwadze, że Federacja Rosyjska przejęła prawa i obowiązki byłego Związku Radzieckiego i jest jego następcą;
- G. mając na uwadze, że 27 marca 2019 r. Sąd Okręgowy w Wilnie wydał wyrok w sprawie dotyczącej wydarzeń z 13 stycznia, w której Dmitrij Jazow, były minister obrony Związku Radzieckiego, Władimir Uschopczyk, były dowódca garnizonu armii radzieckiej w Wilnie, Michaił Gołowatow, były dowódca sił specjalnych KGB, oraz 64 obywatele Rosji, Białorusi i Ukrainy uznani zostali za winnych zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości za udział w radzieckiej agresji przeciwko państwu litewskiemu;
- H. mając na uwadze, że postępowanie wobec wszystkich oskarżonych o ten atak – z wyjątkiem dwóch byłych oficerów armii radzieckiej Jurija Mela i Giennadija Iwanowa – toczyło się in absentia, a oskarżeni zostali skazani na kary do 14 lat pozbawienia wolności; mając na uwadze, że wyroki wydane wiosną 2019 r. dotyczą tragicznych wydarzeń po ogłoszeniu przez Litwę w dniu 11 marca 1990 r. deklaracji niepodległości i radzieckich prób zmuszenia Litwy do unieważnienia tej deklaracji, które podjęto w pierwszej połowie 1990 r., wprowadzając blokadę ekonomiczną, i których kulminacją były brutalne działania w styczniu 1991 r. mające na celu obalenie rządu litewskiego;
- I. mając na uwadze, że w trakcie postępowania przygotowawczego w sprawie wydarzeń z 13 stycznia organy Republiki Litewskiej zwróciły się do właściwych organów Federacji Rosyjskiej o udzielenie pomocy prawnej w tym postępowaniu karnym, ale Federacja Rosyjska odmówiła współpracy;
- J. mając na uwadze opinie, że Federacja Rosyjska aktywnie ukrywa i chroni oficerów dowodzących oraz sprawców aktów agresji zbrojnej wobec niewinnych i nieuzbrojonych cywilów, w tym Michaiła Gołowatowa, dowódcę sił zbrojnych podczas wydarzeń ze stycznia 1991 r, oraz podejmuje wszelkie możliwe działania, aby pomóc im uniknąć odpowiedzialności;
- K. mając na uwadze, że początkowa reakcja Rosji na orzeczenie sądu była negatywna – rosyjska Duma Państwowa uznała proces za „umotywowany politycznie” i za „próbę pisania historii na nowo”, a rosyjskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych zapowiedziało, że „nie pozostawi tego bez odpowiedzi”;
- L. mając na uwadze, że od lipca 2018 r. do kwietnia 2019 r. komisja śledcza Federacji Rosyjskiej wszczęła postępowania karne przeciwko sędziom, prokuratorom i śledczym Republiki Litewskiej uczestniczącym w dochodzeniach lub przesłuchaniach w sprawie wydarzeń z 13 stycznia, na podstawie art. 299 i 305 kodeksu karnego Federacji Rosyjskiej, które przewidują odpowiedzialność karną za „pociągnięcie jawnie niewinnej osoby do odpowiedzialności karnej” oraz za „świadome wydanie przez sędziego (sędziów) niesprawiedliwego wyroku, decyzji lub innego aktu sądowego”;
- M. mając na uwadze, że efektem wszczęcia przez Federację Rosyjską takich politycznie umotywowanych postępowań karnych mogą być próby niewłaściwego wykorzystania systemu Interpolu oraz innych dwu- i wielostronnych umów o współpracy do ograniczenia praw prokuratorów i sędziów śledczych prowadzących sprawę wydarzeń z 13 stycznia w razie przeszukań, przesłuchań i aresztowań; mając na uwadze, że Federacja Rosyjska może usiłować uzyskać międzynarodowe nakazy aresztowania wobec urzędników litewskich zaangażowanych w te postępowania;
- N. mając na uwadze, że kontrolowane przez państwo środki masowego przekazu Federacji Rosyjskiej, a także jej oficjalni przedstawiciele prowadzą kampanię propagandowo-dezinformacyjną służącą szerzeniu teorii spiskowych o wydarzeniach z 13 stycznia i będącą elementem wojny hybrydowej przeciwko UE i państwom demokratycznym;
- O. mając na uwadze, że praworządność, obejmująca niezawisłość sądownictwa, należy do wspólnych wartości tworzących fundament UE; mając na uwadze, że za zagwarantowanie poszanowania praworządności jako jednej z głównych wartości Unii oraz za zapewnienie przestrzegania prawa, wartości i zasad UE odpowiedzialna jest – na mocy traktatów – Komisja wraz z Parlamentem i Radą;
- P. mając na uwadze, że sędziowie państwa członkowskiego są również sędziami całej Unii Europejskiej;

Czwartek, 28 listopada 2019 r.

- Q. mając na uwadze, że niezawisłość sądownictwa to podstawa praworządności, mająca zasadnicze znaczenie dla funkcjonowania demokracji i przestrzegania praw człowieka; mając na uwadze, że niezawisłość sądownictwa zapisano w art. 47 Karty praw podstawowych i art. 6 europejskiej konwencji praw człowieka;
- R. mając na uwadze, że zgodnie z podstawowymi zasadami ONZ dotyczącymi niezawisłości sądownictwa wszystkie instytucje rządowe i pozarządowe mają obowiązek szanować i przestrzegać niezawisłości sądownictwa; mając na uwadze, że w zasadach tych stwierdzono również, iż nie może mieć miejsca żadne niewłaściwe i nieuzasadnione ingerowanie w proces sądowy⁽²⁾;
- S. mając na uwadze, że w Powszechnej deklaracji praw człowieka zapisano w szczególności zasadę równości wobec prawa i domniemania niewinności oraz prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą;
- T. mając na uwadze, że w art. 1 Europejskiej konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych, ratyfikowanej również przez Federację Rosyjską, „umawiające się strony zobowiązują się wzajemnie do udzielania sobie zgodnie z postanowieniami konwencji możliwie najszerszej pomocy prawnej w sprawach o przestępstwa, których ściganie należy w chwili wystąpienia z wnioskiem do właściwości organów sądowych strony wzywającej”;
- U. mając na uwadze, że Federacja Rosyjska coraz częściej narusza międzynarodowe prawo i zobowiązania oraz podejmuje decyzje sprzeczne z zasadami stosunków dobrosąsiedzkich, czym ogranicza wszelkie perspektywy współpracy w przyszłości;
1. przesyła wyrazy solidarności i współczucia pod adresem rodzin ofiar wydarzeń z 13 stycznia;
 2. zauważa, że działania władz Federacji Rosyjskiej wobec sędziów i prokuratorów litewskich naruszają podstawowe wartości prawne, zwłaszcza zasadę niezawisłości sądownictwa, a także zasadę, zgodnie z którą prawa człowieka i wolności można ograniczać prawem tylko do celów, do których takie ograniczenia narzuca prawo międzynarodowe;
 3. przypomina, że ściganie prokuratorów i sędziów za ich działalność zawodową to forma niedopuszczalnej ingerencji z zewnątrz, niezgodnej z zasadą nadrzędności prawa;
 4. podkreśla, że postępowań przeciwko prokuratorom i sędziom w tego rodzaju sprawach karnych nie można uznać za uprawnione;
 5. zdecydowanie potępia te naruszenia podstawowych zasad i norm prawa międzynarodowego ze strony organów rosyjskich oraz wyraża sprzeciw wobec tych politycznie umotywowanych postępowań karnych;
 6. solidaryzuje się z litewskimi prokuratorami, śledczymi i sędziami postawionymi w stan oskarżenia w tej sprawie przez Federację Rosyjską, a także ze staraniami rządu litewskiego, by ujawnić tę sprawę oraz ograniczyć szkody i zagrożenia, na jakie narażone są osoby bezprawnie oskarżone przez władze rosyjskie;
 7. podkreśla, że powszechnie uznawane gwarancje niezawisłości sędziów i prokuratorów oznaczają zakaz jakiegokolwiek ingerencji w proces wymierzania sprawiedliwości przez sąd i nawet najmniejsze próby wpływania na wyrok, a także ścigania sędziego za wydany wyrok i ingerowania w dochodzenia prowadzone przez prokuraturę;
 8. wzywa organy publiczne Federacji Rosyjskiej do zamknięcia postępowań karnych przeciwko prokuratorom, śledczym i sędziom prowadzącym sprawę wydarzeń z 13 stycznia;
 9. wzywa władze Federacji Rosyjskiej, by zgodnie z traktatem między Republiką Litewską a Rosyjską Federacyjną Socjalistyczną Republiką Radziecką o podstawach stosunków dwustronnych z dnia 29 lipca 1991 r. oceniły rozliczalność osób, które prowadziły akty agresji przeciwko państwu litewskiemu w dniach 11–13 stycznia 1991 r. lub brały w nich udział, oraz by udzieliły organom ścigania Republiki Litewskiej pomocy w dochodzeniu sprawiedliwości w sprawie wydarzeń z 13 stycznia;

⁽²⁾ <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx>

Czwartek, 28 listopada 2019 r.

10. wzywa władze Federacji Rosyjskiej i Białorusi, by uczyniły zadość wnioskowi Republiki Litewskiej o wzajemną pomoc prawną w sprawie wydarzeń z 13 stycznia;
 11. apeluje do władz rosyjskich, by zaprzestały nieodpowiedzialnej dezinformacji i propagandy prowadzonej przez urzędników Federacji Rosyjskiej w związku ze sprawą wydarzeń z 13 stycznia;
 12. wzywa państwa członkowskie Unii Europejskiej, by ewentualny wniosek Federacji Rosyjskiej o wzajemną pomoc prawną w postępowaniach karnych prowadzonych w Federacji Rosyjskiej przeciwko prokuratorom i sędziom litewskim pracującym nad sprawą wydarzeń z 13 stycznia potraktowały jako politycznie umotywowany, ściśle współpracowały z władzami litewskimi i odmówiły udzielenia Federacji Rosyjskiej pomocy prawnej w tej sprawie;
 13. wzywa Komisję Kontroli Akt Interpolu, odpowiedzialną za zapobieganie nieprawidłowemu wykorzystywaniu nakazów aresztowania o charakterze politycznym, aby zwracała baczność na wszelkie wnioski o wydanie międzynarodowego nakazu aresztowania oskarżonych funkcjonariuszy z Litwy; wzywa wszystkie państwa członkowskie i innych sygnatariuszy statutu Interpolu do ignorowania wszystkich międzynarodowych nakazów aresztowania wydanych przeciwko oskarżonym funkcjonariuszom litewskim; apeluje do Interpolu o ignorowanie wszystkich wniosków Rosji o wydanie nakazów aresztowania w związku ze sprawą wydarzeń z 13 stycznia;
 14. wzywa wszystkie państwa członkowskie, aby powstrzymały się od przekazywania Rosji wszelkich danych osobowych, które mogłyby zostać wykorzystane w postępowaniach karnych przeciwko litewskim sędziom, prokuratorom i śledczym;
 15. wzywa państwa członkowskie do pełnej współpracy na szczeblu europejskim w zakresie ich polityki wobec Rosji, ponieważ większa konsekwencja i lepsza koordynacja mają zasadnicze znaczenie dla skuteczności polityki UE, a także do nasilenia wysiłków na rzecz budowy odporności i do wypracowania praktycznych rozwiązań wspierających i wzmacniających procesy demokratyczne i niezawisłe sądownictwo;
 16. wzywa przewodniczących Rady i Komisji, wiceprzewodniczącą Komisji / wysoką przedstawiciel i państwa członkowskie, aby w dalszym ciągu z uwagą śledzili takie sprawy, poruszali te kwestie na różnych forach i spotkaniach z przedstawicielami Federacji Rosyjskiej, informowali Parlament o przeprowadzonych rozmowach z władzami rosyjskimi i przekonywali stronę rosyjską o jedności i solidarności Unii Europejskiej zarówno w tej sprawie, jak i w innych podobnych przypadkach; apeluje, aby państwa członkowskie poruszały tę sprawę w kontaktach z władzami rosyjskimi;
 17. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji wiceprzewodniczącej Komisji / wysokiej przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, Radzie, Komisji, rządowi i parlamentowi państw członkowskich, Radzie Europy, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, a także prezydentowi, rządowi i parlamentowi Federacji Rosyjskiej i Białorusi.
-